

Ερνεστ Χεμινγκουέϊ : 3 Νοεμβρίου 1922 από το Μουρατλί όπου ήταν ανταποκριτής για την Toronto Star...

«Καθώς γράφω, ο ελληνικός στρατός ξεκινάει την εκκένωση της Ανατολικής Θράκης. Οι στρατιώτες παρελαύνουν σκυθρωπά... Εγκατέλειψαν τις καμουφλαρισμένες θέσεις των πολυβόλων, τις οχυρωμένες και γεμάτες συρματοπλέγμα κορυφογραμμές, εκεί όπου είχαν σχεδιάσει να δώσουν την τελική μάχη εναντίον των Τούρκων.

»Ακόμα και στην εκκένωση, οι Έλληνες φαίνονται καλοί στρατιώτες. Έχουν έναν αέρα θαρραλέας επιμονής που θα σήμαινε δύσκολα ξεμπερδέματα για τον Τούρκο, αν ο στρατός του Κεμάλ έπρεπε να πολεμήσει για τη Θράκη, αντί αυτή να του δοθεί ως δώρο στα Μουδανιά. Ο λοχαγός Ουίταλ του ινδικού ιππικού (...) μου είπε την εκ των έσω ιστορία της ίντριγκας που οδήγησε στην κατάρρευση του ελληνικού στρατού στη Μικρά Ασία: Οι Έλληνες στρατιώτες ήταν πολεμιστές πρώτης κατηγορίας. Είχαν καλούς αξιωματικούς, οι οποίοι είχαν υπηρετήσει με τους Βρετανούς και τους Γάλλους στη Θεσσαλονίκη και υπερτερούσαν του κεμαλικού στρατού. Πιστεύω ότι θα καταλάμβαναν την Άγκυρα και θα έβαζαν τέλος στον πόλεμο, αν δεν είχαν προδοθεί. Όταν ο Κωνσταντίνος ανέλαβε την εξουσία, έδωσε όλους τους αξιωματικούς του στρατού από το πεδίο της μάχης· από τον αρχιστράτηγο μέχρι τους διοικητές των διμοιριών. Αντικαταστάθηκαν με νέους αξιωματικούς που ήταν οπαδοί του Τίνο, οι περισσότεροι εκ των οποίων είχαν περάσει τον πόλεμο στην Ελβετία ή τη Γερμανία και δεν είχαν ακούσει ούτε πυροβολισμό. Αυτό προκάλεσε την πλήρη κατάρρευση του στρατού και ήταν το αίτιο, της ελληνικής ήττας».

«Όλη μέρα περνάω από δίπλα τους· είναι βρόμικοι, κουρασμένοι, αζύριστοι, ανεμοδαρμένοι στρατιώτες που βαδίζουν στην καφετιά, άγονη θρακική ύπαιθρο, χωρίς μπάντες, χωρίς οργανώσεις αρωγής· τίποτα, εκτός από ψείρες, βρόμικες κουβέρτες και κουνούπια τη νύχτα. Είναι οι τελευταίοι από τη δόξα που ήταν κάποτε η Ελλάδα. Αυτό είναι το τέλος της δεύτερης τους πολιορκίας της Τροίας» (Toronto Star, 3 Νοεμβρίου 1922).

«Βρίσκομαι σε ένα άνετο τρένο, αλλά με τη φρίκη της εκκένωσης της Θράκης όλα μου φαίνονται απίστευτα. Έστειλα τηλεγράφημα στη Σταρ από την Αδριανούπολη. Δεν χρειάζεται να το επαναλάβω. Η εκκένωση συνεχίζεται.... Ψιχάλιζε. Στην άκρη του λασπόδρομου έβλεπα την ατέλειωτη πορεία της ανθρωπότητας να κινείται αργά στην Αδριανούπολη και μετά να χωρίζεται σ' αυτούς που πήγαιναν στη Δυτική Θράκη και τη Μακεδονία. Δεν μπορούσα να βγάλω από το νου μου τους άμοιρους ανθρώπους που βρίσκονταν στην πομπή γιατί είχα δει τρομερά πράγματα σε μία μόνο μέρα. Η ξενοδόχισσα προσπάθησε να με παρηγορήσει με μια τρομερή τούρκικη παροιμία: “Δεν φταίει μόνο το τσεκούρι, φταίει και το δέντρο”...» (Toronto Star, 14 Νοέμβρη 1922).

«Ό,τι και να πει κανείς για το πρόβλημα των προσφύγων στην Ελλάδα, δεν πρόκειται να είναι υπερβολή. Ένα φτωχό κράτος, με μόλις 4 εκατομμύρια πληθυσμό, πρέπει να φροντίσει για άλλο ένα τρίτο των κατοίκων. Και τα σπίτια που άφησαν οι μουσουλμάνοι που έφυγαν δεν επαρκούν σε τίποτα, χώρια η διαφορά στο επίπεδο κουλτούρας που είχαν συνηθίσει οι Έλληνες στην Κωνσταντινούπολη».

«Ποιος θα θρέψη τόσο πληθυσμό; Κανένας δεν το ξέρει και μέσα στα επόμενα χρόνια ο χριστιανικός κόσμος θα ακούει μια σπαρακτική κραυγή που ελπίζω να φτάσει και ως τον Καναδά: "Μην ξεχνάτε τους Έλληνες!"».